

Petr KARLÍČEK

Průvodce po zaniklých obcích, osadách a samotách pod Bukovou horou

Ústí nad Labem – Muzeum v přírodě Zubrnice, Ústí nad Labem a Zubrnice 2021, 254 s., 228 Kč, ISBN: 978-80-86646-65-7

Kniha ústeckého historika a archivaře Petra Karlíčka je zvláštním typem cestovního průvodce, který svou grafikou i celkovou podobou tak trochu odkazuje k turistickým bedekrům první republiky, či spíše do 19. století, do éry populárních průvodců nakladatele Františka Řivnáče. Nicméně netradiční není ani tak podoba, jako spíše obsah publikace, který je kombinací klasického průvodce, historického sborníku, vlastivědné příručky s etnografickými a folklorními prvky a orálně historického výzkumu. V soutěži o nejkrásnější knihy roku 2021 se kniha umístila na třetím místě v kategorii odborná literatura. Nyní již beznadějně vyprodaný titul čeká na druhé, doplněné vydání, jež by se v prodeji mělo objevit ještě letos.

Kniha je netradiční nejen vizuální úpravou, ale zejména obsahem. Průvodce vznikl zdola, z potřeby několika nadšenců zaznamenat paměť historických míst, která postupně a nenávratně mizí. Jde o zaniklé obce a samoty pod Bukovou horou, která tvoří výraznou dominantu na pravém břehu Labe mezi Ústím nad Labem a Děčínem. Neméně důležitá je skutečnost, že kniha je výsledkem několikaletého výzkumu, který před lety začal na ústecké univerzitě a pro budoucí historiky byl vlastně jakýmsi iniciačním vstupem do jejich oboru. Duchovním otcem průvodce

byl ústecký archivář Vladimír Kaiser, který pro mladé adepty historie připravil dvousemestrální kurz postindustriální archeologie, jehož praktickým výsledkem bylo právě vybudování zelené turistické stezky po zaniklých sídlech a obcích pod Bukovou horou. Otevřením stezky v roce 2007 však zájem o region neskončil, paralelně probíhal výzkum v archivech i rozhovory s pamětníky.

Průvodce je rozdělen do šesti částí, přičemž pouze ta první má charakter klasického turistického

Průvodce vznikl zdola, z potřeby několika nadšenců zaznamenat paměť historických míst, která postupně a nenávratně mizí...

bedekru doplněného o popisy jednotlivých míst, fotografie a mapové podklady. S autorem postupně projdeme trasu o délce zhruba deseti kilometrů ze Zubrnice do Malého Března a cestou se seznámíme s desítkou zaniklých míst a obcí, přičemž nejobsáhlejší pozornost je věnována největší bývalé obci Vitín (německy Wittine).

Vitín byl v písemných prameňech zmiňován již na konci 14. století, v letech první republiky v obci, jejíž centrum se nacházelo na úpatí Bukové hory, žilo přes devadesát obyvatel. Obtížný terén a značné převýšení způsobovalo, že obec byla často odříznuta od okolního světa – především v zimních měsících. Proto se místní obyvatelé mnohokrát domáhali zbudování kvalitní stezky, naposledy ještě v roce 1941, avšak bezvýsledně.

Po válce byl Vitín postižen odsunem německých obyvatel (ve Vitíně v té době nebydlel žádný Čech), z důvodu odlehlosti a ne zrovna ideálních podmínek pro hospodaření se noví dosídlenci příliš nehrnuli. Až na jaře 1946 přicházejí do Vitína noví obyvatelé ze Slovenska, a především z Podkarpatské Rusi, nicméně počet obyvatel klesl ke konci roku 1946 na pouhých sedmnáct.

Novodobá historie Vitína ovšem není autorem podána jen na základě suchých statistik, je doplněna i o životní mikropříběhy nových osídlenců, jako například Evžena Švarce, který do Vitína přišel z Užhorodu v roce 1945 a o čtyři roky později se bez povolení úřadů vystěhoval do Palestiny. Švarcovo hospodaření nebylo zřejmě příliš efektivní, jak ostatně dokládá zpráva z roku 1946, ve které se píše, že Švarc *neví ani správně, kde má své pole – podle toho je nemůže ani správně obdělávat*. Přestože pováleč-

ný Vitín udělil v roce 1947 čestné občanství prezidentu Edvardu Benešovi, již v roce 1949 bylo rozhodnuto o zániku obce.

Druhá část průvodce obsahuje několik pověstí a vyprávění spjatých s okolím Bukové hory, třetí oddíl nabízí jakousi černou kroniku složenou z krátkých zpráv o lokálních katastrofách, kde nad jiné vyniká postava neúnavného recidivisty z Vitína Vinzenze Zwirzala.

V dalších částech autor čtenáře seznamuje s genezí samotné turistické trasy, připojuje své vlastní zkušenosti studenta historie na ústecké univerzitě a rovněž uvádí některé absolventské práce, které byly napsány k tématu zaniklých obcí v regionu. Závěrečnou část knihy tvoří sedm rozhovorů jak s pamětníky, tak s osobnostmi, které se v současné době pokoušejí oblast zaniklých obcí pod Bukovou horou oživit.

Průvodce Petra Karlíčka je skvělou ukázkou mikrohistorického přístupu k dějinám: srozumitelně a erudovaně vypovídá nejen o historii zapomenutého regionu, ale i o „velkých“ dějinách druhé poloviny 20. století, jež v tomto případě destruktivně zasáhly do lidských sídel ve stínu Bukové hory. □